

WETENSCHAP, DEFENSIE EN ONDERZOEK

Al sinds enige decennia bestaat het voor-nemen om een belangrijk deel van de officie-ren van de krijgsmacht wetenschappelijk erkend op te leiden. Na het mislukken van pogingen dit via de Wet Wetenschappelijk Onderwijs Krijgsmacht (WWOK) voor elkaar te krijgen wordt momenteel een nieuwe po-ging ondernomen. Onder meer in zijn brief aan de Kamer van 10 maart 2004 heeft de staatssecretaris van Defensie de beslissing neergelegd de wetenschappelijke opleiding voor officieren nu werkelijk te implementeren. Daarbij wordt aangehaakt bij de huidige om-vorming van het Nederlandse universitaire onderwijs tot het zogenaamde bachelor-master-(bama) systeem.

Eenzijds is die wetenschappelijke opleiding bedoeld om de officieren die na verloop van hun oorspronkelijk contract de dienst moe-ten verlaten een steun in de rug te geven bij het starten van een civiele loopbaan. Ander-zijds is het bedoeld om officieren die binnen de krijgsmacht een (langere) carrière op-bouwen en de hogere functies gaan bekle-den (majoor en hoger) een civiel erkende wetenschappelijke opleiding te geven, gelijk aan die van hun niet-militaire collegae op hetzelfde niveau.

Tevens zullen zij beschikken over een 'onder-zoeksattitude', nodig om op dat niveau te functioneren. In het kort komt het erop neer dat kandidaat-officieren met de vereiste voor-opleiding een wetenschappelijke bachelor-opleiding volgen.

Hiervoor is vereist dat het instituut dat deze bacheloropleidingen verzorgt een erkende wetenschappelijke status heeft, zogenaamde 'accreditatie'. Het streven is per 1 september 2005 civiele accreditatie te verkrijgen. Deze accreditatie vergt dat de docenten een aca-demische status hebben en zich – behalve met onderwijs – ook bezighouden met onder-zoek. Dit moet onder meer blijken uit het feit dat een (belangrijk) deel van hen een doctor-titel bezit. Met andere woorden, uitvoeren van onderzoek is de basis voor wetenschap-pelijke erkenning.

De huidige officiersopleidingen worden ver-zorgd door het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM), de Koninklijke Militaire Acade-mie (KMA) en het Instituut Defensie Leer-gangen (IDL). Deze instituten zijn samenge-voegd tot de Hogere Defensie Opleidingen (HDO). Zij zullen voor het wetenschappelijk deel van de opleiding gebruikmaken van de Faculteit der Militaire Wetenschappen (FMW), die overigens een integraal onderdeel vormt van de HDO.

De FMW kent drie hoofdrichtingen: Techni-sche Wetenschappen (TW), Bedrijfs- en Bestuurswetenschappen (BBW) en Krijgs-wetenschappen (KW). Hoewel ze een militaire oriëntatie hebben, kunnen zowel TW als BBW terugvallen op kennisdomeinen die ook binnen de civiel-wetenschappelijke wereld bestaan. Van de drie secties waaruit de clus-ter KW is opgebouwd, kent Internationale Veiligheidsstudies (IVS) eveneens een civiel-wetenschappelijk equivalent. Militaire Geschie-den en Algemene Strategie (MG&AS) en Militair Operationele Wetenschappen (MOW) zijn echter uniek. MOW kent in Nederland geen enkele vergelijkbare tegenhanger bui-ten de FMW en militaire geschiedenis wordt feitelijk aan universiteiten gedoceerd door docenten afkomstig van de krijgsmacht.

Als we met dat in het achterhoofd kijken naar de wetenschappelijke kwaliteit van de FMW, dan blijkt dat de meeste secties een beroep kunnen doen op 'extern' potentieel, in het bij-zonder voor het verwerven van wetenschap-pelijk gevormde docenten. Erkend weten-schappelijk onderzoek doen is voor deze secties dus voornamelijk een kwestie van het vrijmaken van onderzoekscapaciteit. MOW daarentegen bestaat bovenal uit mili-tairen die geen soortgenoten hebben buiten Defensie. Zij kunnen dus niet worden gewor-ven op de 'civiele markt'. Bovendien beschik-ken militaire docenten weliswaar over een academische instelling, maar – onder meer door het mislukken van de WWOK – is De-fensie er tot nu toe niet in geslaagd om hun wetenschappelijke status erkend te krijgen. De kans dat hun onderzoek wetenschappe-

lijke erkenning krijgt is dus klein, hoewel dit niets zegt over de kwaliteit ervan, zoals blijkt uit hun waardevolle bijdrage aan doctrine-publicaties. In ieder geval is er tot nu toe maar weinig structureel ruimte gecreëerd voor wetenschappelijk onderzoek door militaire docenten.

Militaire docenten, die een groot aandeel hebben in de cluster KW, bepalen echter het unieke karakter van de FMW. Door Krijgswetenschappen onderscheidt die zich als Faculteit der MILITAIRE Wetenschappen. KW is verantwoordelijk voor wat het 'kroonjuweel' van de FMW moet worden: de master Krijgswetenschappen. Wat dreigt is dat juist deze cluster het struikelblok wordt voor de wetenschappelijke erkenning van de officiersopleidingen. Wel mogen we aannemen dat het initiatief om officieren voortaan wetenschappelijk op te leiden er te zijner tijd toe zal leiden dat dit probleem verdwijnt of aanzienlijk afneemt. Immers, over een aantal jaren heeft elke officier boven de rang van kapitein minimaal een bachelor op zak. De verwachting dat hieruit kandidaten voortkomen voor verdere wetenschappelijke vorming – het behalen van master- en doctortitel – lijkt gerechtvaardigd. Maar vooralsnog zullen we moeten roeien met de riemen die we hebben.

Deze constatering zou kunnen leiden tot grote somberheid en twijfel over de haalbaarheid van een wetenschappelijke bachelor voor officieren. Maar, wetenschappelijk 'militair' onderzoek vindt wel degelijk plaats. In de eerste plaats leveren de militair-historische diensten van de krijgsmacht hoogwaardige producten die zonder meer als wetenschappelijk kunnen worden aangemerkt. Dit blijkt onder meer uit de aanstelling als hoogleraar aan een civiele universiteit van twee van de medewerkers van deze diensten.

Voorts verrichten, bijvoorbeeld, TNO en Clingendael in wezen (wetenschappelijk) onderzoek voor Defensie, hoewel hun focus niet uitsluitend 'militair operationeel' is. Elk van deze instituten wordt, ieder via een eigen mechanisme, voor een aanzienlijk deel gefinancierd door het ministerie van Defensie. Hun onderzoeksresultaten stralen echter niet af op de 'wetenschappelijkheid' van de FMW.

Het is moeilijk voorstelbaar dat Defensie zich zal neerleggen bij een situatie waarin de wetenschappelijke status van haar officiersopleiding gevaar loopt als gevolg van onvoldoende onderzoekscapaciteit binnen de FMW, terwijl zij betaalt voor een soortgelijke capaciteit elders.

Om dit op te lossen zal de krijgsmacht maatregelen moeten nemen – of in ieder geval op zoek moeten gaan naar manieren – om bestaande wetenschappelijke onderzoekscapaciteit (mede) aan te wenden ten nutte van de wetenschappelijke status van de FMW. Wat dus ontbreekt, is een koppeling tussen de genoemde instituten en de FMW. Daartoe kan een 'strategisch partnerschap' worden gesloten tussen die instituten en de FMW. De eerste stappen op deze weg zijn gezet door, onder supervisie van TNO, promotieonderzoek te laten verrichten voor de FMW.

Een constructie waarbij de positie van de FMW nog nadrukkelijker tot haar recht komt zou inhouden dat wetenschappers van deze instituten direct worden ingeschakeld bij het ('militair') onderwijs van de FMW. Zogenaamde nul- of deeltijdaanstellingen van wetenschappers van die instituten aan de FMW is in wezen de voor de hand liggende oplossing.

In een convenant tussen de KMA en het Instituut voor Militaire Geschiedenis van de Koninklijke Landmacht is een dergelijke constructie al vastgelegd. Het aangaan van een strategisch verbond tussen de onderzoeksinstituten en de FMW schept een win-win-situatie. Op termijn kan een erkende wetenschappelijke status van de FMW een positieve uitstraling hebben op haar partners of 'toeleveranciers'. Zeker als militaire wetenschappers worden 'uitgewisseld' tussen FMW en de onderzoeksinstituten en – voor zover opportuun – bij die instituten een specifiek militaire bijdrage gaan leveren aan het onderzoek, kan de erkende wetenschappelijke status van die militairen ook voor die instituten een aanwinst zijn. Hoe het ook zij, het is tijd voor de FMW, maar ook voor de onderzoeksinstituten die werken voor Defensie, om te zoeken naar samenwerkingsvormen die het wetenschappelijke karakter van de krijgsmacht ten goede komen.